



MATIČNÍ LISTY

Literární příloha Zpravodaje Matice české

Číslo 7

Praha, duben 2009

Připomínat si životní jubileum v osmičkovém roce znamená velkou konkurenci. Na mnoho, byť významných, osobností se tak snadno, odlehčeně řečeno, nemusí dostat. Mezi takové „pozapomenuté a odsunuté“ ovšem nepatří Svatopluk Čech.

Jarní číslo Matičnických listů je věnováno právě jemu, a to ve spojení s jedním místem jeho pobytu, Obřístvím u Mělníka. O literárním významu Svatopluka Čecha a jeho vztahu k Obříství napsala prof. Jaroslava Janáčková, o jeho mezinárodním ohlasu pak dr. Eva Ryšavá a o rodinném zázemí S. Čecha přináší průhled na základě rodinné korespondence dr. Magdalena Pokorná. Zde otištěné texty zazněly v částečně zkrácené verzi dne 11. října 2008 v domku S. Čecha v Obříství krátce po odhalení informační tabule o životě a díle S. Čecha, kterou připravila a věnovala obci Matice česká. Díky státní účelové



Odhalení informační tabule o životě a díle S. Čecha v Obříství u Mělníka – hovoří starostka obce Obříství Jitka Zimová.

investiční dotaci připravuje výbor Matice české ve spolupráci s Obecním úřadem v Obříství na podzim 2009 otevření stálé expozice S. Čecha v dřevěné světničce, v dřevěném přístěnku domku v Obříství, což byl původně exponát pražské národopisné výstavy v roce 1895 a S. Čech v ní rád tvořil. K Obříství se vztahuje i příspěvek mgr. Marcely Hutarové, tentokrát v souvislosti se zakladatelem Matice české Františkem Palackým.



Domek S. Čecha v Obříství je dnes hlavně využíván jako obřadní síň.



Interiér dřevěné světničky, původně součást jaroměřské chalupy, kterou po skončení Národopisné výstavy československé v Praze roku 1895 S. Čech zakoupil a nechal převést do Obříství.

Rodinné kořeny Svatopluka Čecha

Svatopluk Čech se narodil v roce 1846 jako nejstarší syn Františka Jaroslava Čecha a jeho ženy Kláry, rozené Rakové. Byl prvorozeným synem v rodině, která byla v průběhu následujících pětadvaceti let požehnána šestnácti dětmi, z nichž se deset dožilo dospělosti. Těžký osud svého otce po revoluci v 1848 a jeho uvěznění si Svatopluk Čech jako sotva dvouletý chlapec nemohl uvědomovat, jak nesl v dospívání časté stěhování rodiny a její stálé rozrůstání i smrt svých malých sourozenců by bylo jistě vděčným tématem pro psychologický výzkum. Je jisté, že jako prvorozený a nejstarší v rodině musel přestat být brzy dítětem, musel převzít mnohé povinnosti a hodně zodpovědnosti. A u tohoto momentu se chci ve svém příspěvku pozastavit a čerpat ze vzácně zachovaných a kdysi Ferdinandem Strejčkem zpřístupněných dopisů otce Svatopluka Čecha své ženě, později ženě a dětem.

Vzdálenost manželů obecně mohla a může leckterému vzájemnému vztahu prospět, každopádně dala i dává i dnes příležitost těm, kteří to dokázali, reflektovat niterné záležitosti, intimní sféru života. Partneri vnímaví, svým způsobem schopní odpoutat se – alespoň na chvíli – od běžných povinností a starostí, umí zformulovat své pocity, své názory a svůj vztah k partnerovi. Takovou příležitost nemívala ovšem většina manželských párů v minulosti a snad ani dnes – žili či žijí pořád spolu, pokud výjimečně cestovali či cestují, pak zase spolu. Průhledy do takových manželství jsou pak o to vzácnějším svědectvím. Kdo by se koneckonců i dnes písemně svěřoval někomu třetímu, na co se těší či co mu vadí na partnerovi? Otec Svatopluka Čecha František Jaroslav Čech, sám kdysi v mládí za studií, podobně jako mnoho jeho vrstevníků, adept múz, autor básní, o nichž dnes víme jen především kvůli jeho slavnému synovi, byl právě díky svému zaměstnání a díky svým životním osudům po dlouhá období na cestách a domů často a zevrubně psal.

Chlapci Svatoplukovi bylo sotva pár týdnů, když se jeho otec pyšnil: „Toť se věru těším, ano těším velice uzříť opět toho našeho andílka, toho švarného Svatopluka a viděti, jak roste, jak ho přibývá, jak se duše jeho a obraznost rozvíjí. Jsa tak tuze vzdálen od tohoto drahého robátka, přichází mi to jako utěšený sen, sen z říše blazší, že jsem ženat, že jsem otcem tak roztomilého kloučka“.

Brzy však František Jaroslav Čech sužován starostmi o zajištění rodiny, o budoucnost svých početných dětí, hlavně dcer, na syna spoléhal, viděl v něm brzy partnera a v době jeho nepřítomnosti (např. v roce 1867) vlastně již hlavu rodiny, oporu matce: „Svatík ví dobře, jaký má úkol, a sice ten, aby se vzdělal co nejvíce i co právník i co člověk a aby mohl odbýt co nejdříve doktorát a najít svou vlastní, samostatnou a slušnou výživu. Přál bych mu víceji ráznosti a podnikavosti. Spoléhám se na něj dále, že si dá záležet na Milošovi a na Václavovi /tj. mladším bratrům, pozn. Mg.P./, aby v ničem neuvázli a dobře prošli. Tím mně může dokázat, že mu na tom záleží, aby malou částku mých starostí ze mne sňal a za mne nesl.“ V jednom dopise domů 15. září 1871, když bylo Čechovi pětadvacet, mu pak psal: „, Již tenkrát, když jsem Ti nechal na vůli, abys se pro kterékoliv študium odhodlal a volil sobě stav, jaký chceš, dokázal jsem, že Tvou samostatnost uznávám a že Tě považuji za dospělého. Že jsem tě považoval již delší čas za muže, můžeš nejlépe posouditi také z toho, že jsem Ti vždy upřímně sděloval, co mně tíží, své plány pro budoucnost, své obavy, své naděje, své tužby a vše, co člověk jen svým přátelům a dospělým sdílí.“

Zodpovědnost takového vztahu, ale i důvěrnost a zároveň jeho bohatost můžeme číst z následujících řádek tohoto jeho dopisu: „Děkuj Bohu, že v Tobě rodiče Tvoji vidějí a milují ještě syna svého a dítě své, že bratří a sestry nechtějí tomu přivykatí považovat Tě za muže, nýbrž že Tě raději považují ještě za bratra, za dítě, s kterým rostli a o lásku rodičů se podíleli... Abys byl samostatným, abys byl mužem pevné vůle, toť je mé nejvřelejší přání a chci Tě tedy také vždy rád za muže považovat a tvou samostatnost uznávat. V lidském životě to však s tou samostatností a svobodou stojí velmi smutně. Kdo je chudým, musí kvůli existenci své svobodu a samostatnost svou při každé příležitosti obmezovati, boháč však stává se otrokem vášní a pochlebníků, aniž by o tom věděl.“

Později se otec na svého syna Svatopluka obracel s prosbou o pomoc, měl např. v době jeho nepřítomnosti zařídit byt pro početnou rodinu v Praze, spoléhal na něj, už jako na třicátníka, že mu pomůže protlačit jeho žádost na příslušných úřadech tak, aby byla vyřízena kladně a on – už penzionovaný – tak bude moci ještě přívýdělkem vylepšit finanční stav své rodiny. Tyto sny se mu nepodařilo uskutečnit, mnoha nadějí se musel vzdát, nakonec zemřel ve službě daleko od své domoviny v roce 1877 v Bukovině. Svatopluk Čech se



Svatopluk Čech (1846–1908)

*Poezie má je pravědní,
setkáš se s ní všude:
ku slepci si v kapli přisední,
on ti ji zahude...*

Ukázka z díla – z básně Má poezie

Obec Obříství proslula nejen druhou svatbou a pobytu českého hudebního génia Bedřicha Smetany, ale bývala i venkovským útočištěm básníka a prozaika Svatopluka Čecha – hlavního představitele literární generace ruchovců. Jeho tvorba zahrnuje historické epy (*Adamité, Václav z Michalovic, Dagmar...*), alegorické skladby (*Evropa, Slávie*) i venkovské idyly (*Ve stínu lípy*), satiry (*Hanuman*), sociální poezii a díla odrážející společenské a politické rozpory (*Lešetínský kovář, Písně otroka...*). Z prozaických prací dosáhly největší obliby *Pravý výlet pana Broučka do Měsíce* a *Nový epochální výlet pana Broučka, tentokrát do 15. století*.

Svatopluk Čech pocházel z Ostředku na Benešovsku, ale více si oblíbil místa, odkud mohl vidat milovaný Říp. A byla to právě vyhlídka na tuto posvátnou českou horu, jež přispěla k rozhodnutí, že si v roce 1895 (společně se sestrou Zdenkou) koupil v Obříství domek číslo 83, k němuž patřila zahrada a posléze i lidový dřevěný přístěnek, původně exponát pražské Národopisné výstavy. Z nového domova básník na dálku řídil chod Květu, jak o tom svědčí i řádky Jaroslavu Vrchlickému ze 14. listopadu 1895: „Přestěhoval jsem se již do Obříství a budu odtud redigovati beletristickou část Květu... a z té příčiny prosím Vás, jako i jiné naše příspívatele, abyste mi – možno-li – svoji práci pro lednový sešit již před koncem listopadu sem do Obříství zaslali...“. Mlynář Jan Polívka, bývalý majitel domku, se těšil veliké důvěře: do Prahy odvážel korektury, dodával nové rukopisy – a navíc ochotně obstaral úly, holubník i úpravy zahrady! Dne 19. listopadu 1895 napsal spokojený básník Mikoláši Alšovi: „Vpadl jsem ostatně do Obříství jako slepý. Nabídl se mi tam ke koupi domeček ... domek se mi líbil, vyhlídka do luk a dubových lesů za Labem také, při prvním kroku za vesnic spatřil jsem starého známého – modrý Říp s bílým kostelíkem – a byl jsem chycen. Líbí se mi zde jak náleží, vedu život poustevníka...“.

Přestože se Svatopluk Čech do Obříství uchýlil z touhy po klidu, k poustevničení nakonec nedošlo, neboť z Prahy i okolí přicházeli četní čtenelé i přátelé z uměleckých kruhů (V. V. Štech, M. Aleš, J. Vrchlický a další). Největší rozruch obec zažila při jeho padesátinách, kdy sem zavítala i delegace výtvarníků (M. Aleš, S. Sucharda, Jan Preisler...). Osm let pobytu v Obříství vydalo i literární plody: vznikl zde zejména *Roháč na Sioně*, lyrická sbírka *Modlitby k Neznámému* a báseň *Sekáčů*. Škoda, že kvůli chatrnému zdraví musel básník své venkovské sídlo opustit a roku 1903 natrvalo přesídlit do Prahy, kde později také zemřel. Pohřben byl na vysehradském hřbitově. Život Svatopluka Čecha v obci i vzpomínky pamětníků zachytili Miroslav Šigl a Otakar Špecinger v publikacích věnovaných Obříství.



Zřizovatelé: Matice česká, sekce Společnosti Národního muzea, ve spolupráci s Obecním úřadem v Obříství – září 2008
Typografie, tisk: FAST reklamní studio s. r. o., Praha 10
Kontakt: Matice česká, Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1, tel. 224 497 333, matice_ceska@rm.cz

Informační panel S. Čech v Obříství

svým otcem loučil i v řeči vázané:

Či přichází, bys drahou ruku vztáh´
jak před skonem jsi žádal – nad mou skrání
a otcovské jí vdechl požehnání?
Či slovo nějaké, ježs chtěl mi říci
před skonem svým, jež nevyřknuté vzal
ti ze rtů anděl smrti bledolící
bys pro útěchu rád mi zanechal?‘‘

A také pár skromných slov na otcově pomníku pocházelo z pera Svatopluka Čecha: „Zde odpočívá vzdálen všeho, co miloval, ale vždy blízek paměti svých milých František Jaroslav Čech...“

Jestliže tedy otec František svému synovi Svatoplukovi, sotva patnáctiletému, v roce 1861 adresoval následující řádky „Připravuj se, synáčku, co nejbedlivěji a nejsvědomitěji pro svůj budoucí úkol, abys mohl býti někdy vůdcem a dobrodincem národu svého uhněteného, aby se vyplnilo přání mé nejvřelejší, bych z dítek svých vychoval statné hajitele národu, zdárné syny vlasti, bojovníky pro právo a pravdu, aby někdy žehnaly jméno jich i jméno mé vlast, národ i člověčenstvo!“, svým dnešním čtenářským i badatelským zájmem o život a dílo Svatopluka Čecha i svým úsilím připomenout jej v Obříství, kde strávil několik let života, vlastně potvrzujeme, že Svatopluk ambice svého otce naplnil.

Magdaléna Pokorná

První venkovské útočiště

„V letech 1895 – 1903 žil ve venkovském zátíší v Obříství u Mělníka, od 1903 střídal samotu v Troji s pobytem v Praze.“ Tak venkovská útočiště Svatopluka Čecha zmiňuje A. Novák ve svých Přehledných dějinách literatury české (1936-1939, s. 659). Jak probíhala ta první změna?

V Čechově zápisníku z příslušné doby čteme: „Dne 25. 8. jsem psal J. Polívkovi, že mne může považovati za jistého kupce domu v Obříství, přistoupí-li na tyto podmínky: 1. Kupní cena 1500 zl., 2. 500 zl. zaplatím při pod-

pisu smlouvy dne 17. neb 18. září a zbytek 1000 zl. v 5 ročních lhůtách, po 200 zl., vždy 1. října. První lhůta tedy 1. října 1896. Nájemníci vystěhují se do 1. listopadu a l prázdné hořejší, jakož i dolejší místnosti mohou používat již v říjnu.“ Hned následující zápisek je o provedené koupi: „Dne 1. září 1895 jsem podepsal smlouvu stran domku, 500 zl. jsem zaplatil společně se Zdeňkou“ – to byla jedna ze sester Sv. Čecha, která mu vedla domácnost – „hned, ze zbytku platím 4 1/2 % v dekursivních pŕlletních lhůtách, dne 1. 9. 1896 – 200 zl., dne 1. 9. 1897 – 200 zl., dne 1. 9. 1898 – 200 zl., dne 1. 9. 1899 - 200 zl. a dne 1. 9. 1900 – 300 zl. (já vždy polovici)“. V třetí zápisníkové poznámce si nový majitel domku zapsal další kroky vedoucí k dobudování venkovského bydliště: „Dne 29. září 1895 jsem byl v Obříství, zaplatil jsem Polívkovi na koupení a postavení krásných kamen 25 zl. a smluvil se s ním, že dá prodloužit a zasklít pavlač i zříditi záchod za 66 zl.⁸⁷ (smluví však na 60 zl.) a postaviti 2 zdi za 40 zl., z nichž však že asi 10 zl. uhradí soused kolář.“

Jak je vidět, jednání stran koupi a úprav domku čp. 83 v Obříství mělo rychlý spád. Svatopluk Čech, již dávno slavný svými epickými básněmi, jako byl Václav z Michalovic nebo Lešetínský kovář, a knížkami humoristického vypravování o pražském domácím Matěji Broučkovi, dosáhl v ten čas vrcholu popularity. Jeho alegorické Písň otroka (vydány koncem roku 1894 s vrocením 1895) dosáhly v politicky rozbouřených Čechách, kdy byl nad Prahou vyhlášen mimořádný stav, vzápětí pětadvaceti vydání. Vedly se spory, zda za „otroky“ vidět český národ žijící v rakousko-uherském státě, anebo dělnictvo. Svatopluk Čech se všem sporům na dané téma vyhýbal a odmítal také přijímat pocty, jichž se mu dostávalo. Všemmu rozruchu kolem své osoby a kolem Písni otroka se rozhodl uniknout tím, že opustí Prahu a usadí se na venku poblíž hlavního města (jako redaktor Květů potřeboval rychlý kontakt s centrem literárního a uměleckého dění). K Obříství v Podřipsku prý zamířil na radu Mikoláše Alše, osobního přítele a stálého spolupracovníka Květů (jim napoprvé svěřil k otištění na 500 svých obrázků).

Potřebu básníkovy klidu v Obříství respektovali i pražští přátelé. Když už museli slavného spisovatele navštívit, počínali si ohleduplně. Jednu takovou návštěvu v Obříství vylíčil humorista Karel Mašek, účastník devítičlenné delegace, která bez předchozího ohlášení vezla Čechovi k jeho nedávným padesátinám čestný dar spolku Mánes. (Byla jím bronzová plastika Fr. Stránského:

12) Dne 13/8 odvedl Fránek k vězení následující knihy: 1.) Mincejník ročníky 1833/1841, 1857, 1859, 1860, 1861 a 1877. 2.) První příloha k "Nás. Listu", ročník: odpovídající ročník. 3.) Spring Tolstého III a Spring Turgenieva I. 4.) Dr. Hlasiemann & Paló's fies dočítání (Krátký přehled) 5.) Zoubek pro Bělou Němce od V. Vašary. 6.) Vychl. děj: tři knihy alžběžské. 7.) Dne Gorborg: II marnosti G. B. Gorborg: Nem. slane' divo. 9.) Břítka prvotní knižnicových od Letáček 10.) Svanta Duda k 1889, 1890 a 1892. Za svou první knihu: Mincejník 1891, Tolstoj I, Svanta Duda 1894.

Dne 14/8 byl vyjímán k vězení a spousta 1 celý záměrně bílý oblék, 1 černá kalhoty a černá svetr.

Dne 24/8 mi to bylo odvedl a dále jsem měl zase 1 celý černý oblék, 2 černá a 1 modrý kabát.

Vše dně. Odliším: 20) Břítka klasická dělostřelky a zbraně od sv. 27 a 28. 21) Dějiny Národní, 2. I. V. 13.

Dne 25. jsem měl 2. Tolstého, v nové oměškové zbraně na začátku knize Dvorní - Oběť. prvotní - li. nové bylo prvotní: 1) Kámen cena 1500 z. 2.) 500 z. zplněním jiní v příloze zmlouvy dne 17. neb 18. září a oblék 1000 z. v 5 ročních lhůtách, pro 200 z., vždy 1. září. První lhůta tedy 1. září 1896. Nejmenší

Z deníku Svatopluka Čecha – zápisy, které se týkají jeho pobytu v Obřívství.

otrok, roztrhnuvší okovy, rdousí dvouhlavou saň.) – Prý z Neratovic do Obříství putovali pěšky, zarazili do místního hostince a vyslali deputaci za oslavencem. Ten je přišel přivítat a všechny pozval domů. „Šli jsme tedy do úhledného domku Čechova“, vzpomínal Mašek. „K silnici byl přízemní, od Labe ze zahrádky patrový, ale vcházelo se touto stranou, od řeky. V patře vpravo z předsíně šlo se do Čechovy pracovny, přímo do kuchyně, vlevo do obývacího pokoje, kamž jsme byli uvedeni. Byl slunný a jasný a většinu jeho výzdoby tvořily kresby Alšovy.“ Když básník pomohl sestře připravit pro hosty dobrý oběd, zasedlo se k besedě, při níž hlavní slovo měl M. Aleš. „Potom se sešlo do zahrádky,“ čteme dál ve vzpomínce „a pak směli jsme se zastavit i v Čechově pracovně; byla velmi prostá a plna polic a papírů...“ Básník prý hosty vyprovázel na kus cesty k zpátečnímu vlaku.

Venkovská pohoda v sousedství dvou hlavních českých řek neobnovila Čechovy síly. Až dosud se snažil svým velkým slovem národ sjednocovat. Uprostřed devadesátých let bylo jasné, že je naopak na vzestupu sociálně politické rozrůžňování národní společnosti a žádný básník to nemůže zastavit (Petr Bezruč v ten čas oslnil notou sociálně a národně odbojnou). Svatopluk Čech si v Obříství ještě zkusil vykročit ve stopách Otokara Březiny (Modlitby k Neznámému), ale potom umklal. Zaměstnávala ho příprava vlastních Sebraných spisů a redigování Květů. Představitelé literárního mládí, bojovně ladění proti Jaroslavu Vrchlickému, mu vzdávali čest za to, že s nimi neválčil, pokorně přijímal svůj ústup ze slávy i svoje odmlkání. Dáváme jim za pravdu, když čteme pozdní drobné básně Svatopluka Čecha, zejména Povzdech:

„ Ó, život mine v letu,
nežli zvíš;
než porozumíš světu, -
pozdě již!“

O odchodu z Obříství rozhodla patrně básníková vůle být i za úbytku zdraví blíž centru uměleckého života a pražským přátelům. O loučení s prvním venkovským útočištěm jsou v Čechových zápisnicích už jen letmé informace: „17. 4. 1903 p. Polívkovi stran Obříství... 29. 4. Zdeňce stran odjezdu do Obříství.“ Dne 1. května a ještě počátkem července 1903 tam čteme glosy ohledně stěhování. Mezi nimi již prosakují zmínky o vilce v Troji...

Jaroslava Janáčková

Svatopluk Čech a Japonsko

Jméno Svatoopluka Čecha je známé také v Japonsku díky geniální hudbě Leoše Janáčka, která je tam mimořádně oblíbená. Janáček se inspiroval Čechovým dílem třikrát – z Písní otroka zamýšlel vytvořit kantátu, upravil a zhudebnil jeho báseň Šumařovo dítě (1914) a nakonec došlo k volbě nejšťastnější – příhody Matěje Broučka se staly námětem opery Výlety páně Broučkovy (1918).

Libreto opery přeložil do japonštiny velký znalec a propagátor české hudby, lékař dr. Hideo Sekine. Opera byla v Japonsku provedena s velkým

ヤナーチェクのおペラ成立にかかわる二人の父たち

エヴァ・リシャヴァー博士 (Ph.Dr.Eva Ryšavá: プラハ国立博物館)
沢 由紀子訳

- スヴァトブルク・チェフ Svatoopluk Čech 没後 100 年
(1846 年 2 月 21 日-1908 年 2 月 23 日)
- ルドルフ・チェスノフリーデク Rudolf Těsnohlídek 没後 80 年
(1882 年 6 月 7 日-1928 年 1 月 12 日)

今年は二人の有名なチェコの作家たちの記念の年にあたる。彼らはレオシュ・ヤナーチェクのオペラ作品成立のすぐ傍らにいた。よって、日本のヤナーチェク音楽のファンの皆さんの身近にご紹介するに値すると思う。

まず初めの人物は、詩人であり作家でもあるスヴァトブルク・チェフ Svatoopluk Čech である。

本名はプラハ市民マチェイ・プロウチェク (Matěj Brouček) である。1846 年 2 月 21 日にベネショフ Benešov の近郊オストゥシェデク Ostědek で生まれた。法律を学び、1878 年まで法律事務所の職員の仕事員として働いた。しかし彼は文学に惹かれ、多くの出版社の雑誌に文章を書き、1878 年に「花 Květy」という雑誌を創刊し、自身の文学的作品を出版した。彼の作品は強く社会性を意識して書かれ、開放的で公的にも政治的にも活気のある 19 世紀半ばのチェコ国民の生活を反映している。理想的な当時のチェコ民族の社会的な奮闘を表現しているのである。1880 年代にはスヴァトブルク・チェフは全国民の代弁者と見なされたが、公には姿を見せずに人里を離れた場所で暮らした。100 年前の 1908 年 2 月 23 日に亡くなった。

チェフの膨大な詩や散文の作品は壮大な叙事詩集 (「ヨーロッパ Evropa」, 「スラーヴィエ Slávie」), 歴史的詩集 (「ジシユカ Zizka」, 「ダグマル Dagmar」), 政治的な抒情詩集 (「朝の歌 Jitřní písně」, 「新しい歌 Nové písně」), 詩の風刺集 (「ハヌマン Hanuman」), 田舎の生活を描写した牧歌的な詩の物語集 (「菩提樹の木陰で Ve stínu Lípy」) などが含まれる。最も名声を博したのは 1883 年の彼の詩的な社会的小説、「レシェチンスキーの鍛冶屋



チェスノフリーデク

Článek o S. Čechovi v japonštině, který začátkem roku 2009 vyšel v časopise Japonské společnosti Leoše Janáčka.

úspěchem a do povědomí posluchačů se dostal literární otec pana Broučka Svatopluk Čech. Pro Japonce je zajímavé, že jméno básníka zároveň označuje jeho národnost.

V letošním roce 100. výročí úmrtí Svatopluka Čecha vzpomněla tohoto jubilea Japonská společnost Leoše Janáčka, které předsedá Hideyuki Yamane ze Sappora. Tato společnost vydává publikace a časopis s příspěvky Janáčkových ctitelů z celého světa. Uveřejnila článek Evy Ryšavé z Prahy s názvem Dva literární otcové Janáčkových operních postav, v němž seznámila s dílem Svatopluka Čecha a Rudolfa Těsnohlídka (Liška Bystrouška). Společnost připravuje k vydání knihu o opěře Výlety páně Broučkovy, která bude již její devátou publikací.

Eva Ryšavá

František Palacký a Obříství

Za několik týdnů po své svatbě s Terezií Měchurovou, dcerou známého pražského advokáta, převzal devětadvacetiletý František Palacký z pověření hraběte Karla Chotka úkol přiseženého odhadce archeologických sbírek na zámku v Obříství. Bylo to po smrti jeho majitele, barona Františka Kollera, proslulého generála a diplomata v rakouských službách. Ten se vyznamenal zejména v napoleonských válkách a od roku 1820 byl generálním intendantem v Neapolsku. Zaujaly jej tehdejší vykopávky v Pompejích, ale i na jiných místech, a tak shromáždil v Obříství, kam nálezy posílal, ohromnou sbírku cenností těchto starých kultur. Po jeho smrti požadovali dědici jejich prodej za tak velké peněžní částky, že je Vlastenské muzeum v Čechách nemohlo zakoupit, jak původně zamýšlelo. Nakonec je získal pruský král Bedřich Vilém pro muzeum v Berlíně.

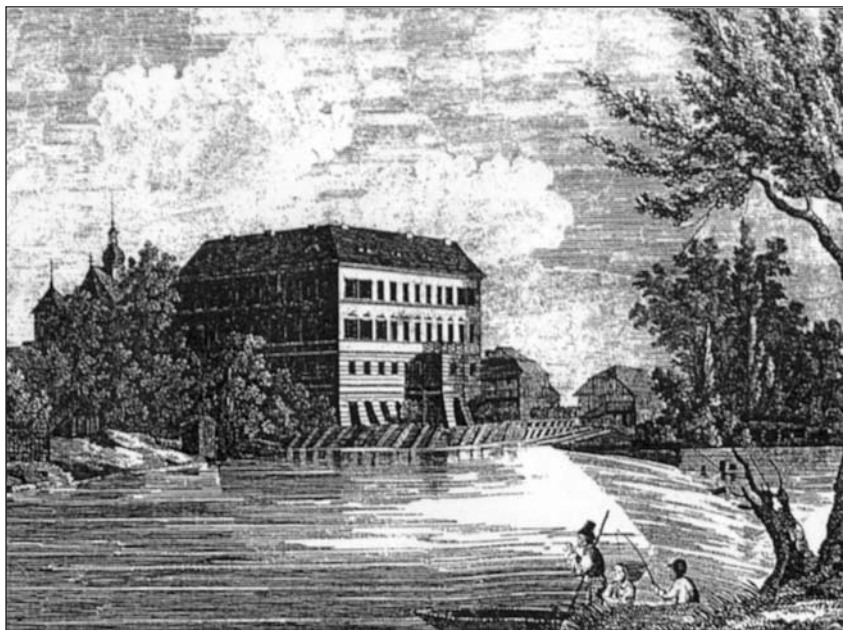
Palacký pracoval v Obříství celý měsíc od 27. října do 27. listopadu 1827 s několika krátkodobými návraty domů. Ženě Terezii poslal ze svého mimo-pražského působiště dva dopisy, datované 28. října a 6. listopadu. V prvním z nich si Palacký hned v úvodu stěžuje na rozsah úkolu, o němž neměl při jeho převzetí zdání, jinak by jej odmítl. Vyjmenovává, že jde o posouzení 1348 etruských váz, 671 terakot, 186 řeckých a římských skleněných nádob,

693 bronzových památek, 134 mramorových a 431 egyptských archiválií. Celkový počet činil 3463 kusů, nepočítaje v to mince. Sbírkou pokládá Palacký za jednu z nejvýznamnějších na světě a v mnohých směrech bohatší než císařský antický kabinet ve Vídni. Jeden den v Obříství připadá novo-manželovi delší než šest předcházejících společných týdnů po svatbě. Svou účast na hodnocení sbírky nepokládá za příliš záslužnou, neboť spočívala hlavně v překladu umělecké italštiny do němčiny. Přitom ale nepopírá, že se tu mnohemu přiučí, což přikládá za přínos z této činnosti. Druhý dopis s oslovením „Moje nade vše drahá Terezie“ je hlavně vyjádřením stesku a touhy po brzkém setkání s milovanou ženou, i když i zde několik poznámek dokládá malé uspokojení z vykonávané práce.

Celou záležitost kolem Kollerovy sbírky dokresluje dále dopis z 22. srpna 1828 adresovaný Palackému od Karla Böttingera, historika umění, archeologa a ředitele saských královských sbírek v Drážďanech. S redakčními poznámkami byl uveřejněn v Měsíčníku Vlastenského muzea. Böttinger se



Ukázka z Kollerových sbírek – řecká amfora z okruhu slavného malíře Polygnóta (pol. 5. století př. Kr.).



Empírový zámek v Obříství, postavený na místě někdejší tvrze Clam-Gallasem v roce 1810 a dobudovaný jeho nástupcem baronem Kollerem v letech 1821 až 1826.

zmiňuje o cestě prodaných archeologických cenností po Labi a braniborských průplavech do Berlína a přitom vyslovuje své politování nad tím, že opustily Čechy, pro které pocituje upřímnou náklonnost. Dále klade otázku, zda nebylo možné oslovit několik majetných vlastenců. Ti však v poslední době své finanční prostředky vyčerpali podporou nejrůznějších kulturních a sociálních institucí, takže vyzývat je k novým darům by nepřineslo žádoucí výsledek. Druhá redakční poznámka vyjadřuje názor, že pro Vlastenské muzeum jsou přednostní bohemica, tedy památky tlumočící umění a historii české země. Stanovisko vycházelo z přesvědčení, že expozice domácích památek mají vyvolávat zájem o vlastní dějiny, jejichž znalost probouzí lásku k vlasti, národní cítění a sebevědomí. To byla ostatně i vůdčí myšlenka bratří Škorpilů, českých nadšenců, kteří o šedesát let později stanuli u kolébky bulharské archeologie s heslem „Poznej sám sebe“. Nebylo tomu tak vždy a všude, aby cizinci pomáhali nezištně budovat tyto chrámy minulosti na území jiných národů. Zejména archeologická horečka v 19. století vedla k přisvojování si

bohatství dávnověku cizích zemí. Připomeňme ještě, že v naší době zvítězil a uplatňuje se oprávněný názor, že nově objevené památky na minulost mají zůstat tam, kde vznikly. V tomto světle je třeba hodnotit také tehdejší postoj Františka Palackého.

Marcela Hutarová



Portrét Františka Palackého z roku 1861

Literatura:

Monatzeitschrift der Gesellschaft des Vaterländischen Museums in Böhmen, 1828, sv. 2, str. 273-275

Archiv Národního muzea Praha, Palacký Terezií Měchurové

Jiří Kořalka, František Palacký, Argo, Praha 1998

Miroslav Sígl, Osobnosti a osudy obce, Obříství 2000

Karel Sklenář, Z Čech do Pompejí, Československý spisovatel, Praha 1989

Jiří Kořalka, Briefe an Therese, Korrespondenz von František Palacký mit seiner Braut und späteren Frau aus dem Jahren 1826-1860, Thelem, Dresden 2003

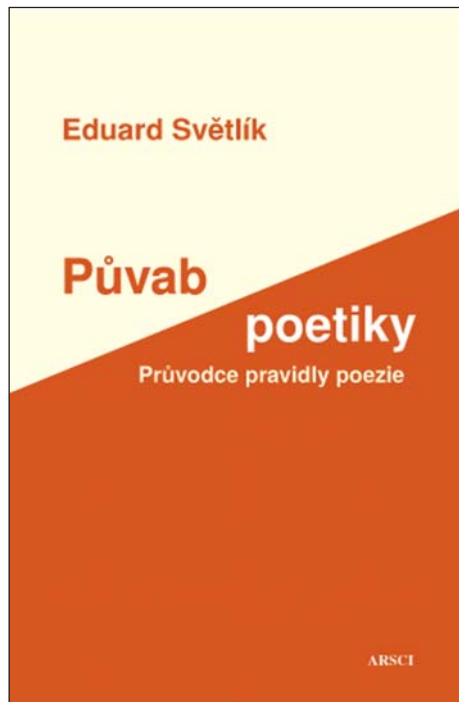


Dřevěný domeček S. Čecha, kde má vzniknout na podzim 2009 stálá expozice o životě a díle slavného literáta.

Knižní novinky z ARSCI

Půvab poetiky. Průvodce pravidly poezie

Eduard Světlík



Poezie byla předmětem teoretického zájmu už v antice (Aristotelova Poetika, Horatiovo pojednání O umění básnickém). Poté byla nahlížena z mnoha úhlů: v roce 1884 poučil T. G. Masaryk posluchačky v Americkém klubu dam v Praze přednáškou vzápětí otištěnou pod názvem O studiu děl básnických.

Eduard Světlík ve svém Půvabu poetiky vsadil na humornou formu popisu básnických prostředků a forem. A čím se jeho novinka od zaměření a přístupů Bruknerova–Filipova Většího poetického slovníku (1968) a Rutova Menšího poetického slovníku v příkladech (1985) liší? E. Světlík ukazuje nejen svou erudici znalce teorie, ale vysvětlované pojmy ilustruje výhradně svou vlastní tvorbou; nezůstává u definice a pří-

kladů, ale dalšími poznámkami se vrací k danému jevu a upozorňuje na jeho funkci v básni. Světlíkova typická a mistrná aforistická zkratka činí výklad i příkladový materiál zapamatovatelným a zábavným čtením, poučným pro čtenáře poezie i začínající autory.

Cena: 188 Kč, pro členy MČ 150 Kč

MATIČNÍ LISTY, LITERÁRNÍ PŘÍLOHA ZPRAVODAJE MATICE ČESKÉ.

Roč. 2009, číslo 7. Pro své členy a příznivce vydala v dubnu 2009 Matice česká, sekce Společnosti Národního muzea.

Odpovědná redakce: Magdaléna Pokorná, Pavel Muchka.

Typografie: Nakladatelství ARSCI, Praha. Své příspěvky a připomínky zasílejte na adresu: Matice česká, sekce SNM, Václavské nám. 68, 115 79 Praha 1, nebo elektronicky: matice_ceska@nm.cz.

Příspěvky nejsou honorovány.